

Lapsed ja meie elukorter.

Igatiis teab kui suur mõju on ümbrusel inimese meeleolule hingeolule ja vaimsele arengule üldse. Meie kõige lähemaks ümbruseks, kus meie suurema osa oma ajast veedame on meie elukorter. Eriti suur tähtsus on elukorteril meie, põhjamaalaste juures, kus ilmastikulised olud sunnivad peale peamiselt tubase eluviisi. Kuna laps ümbruse mõjudele on veelgi vastuvõtlikum kui täiskasvanu, siis on elukorteril tema peale väga suur mõju. Ühiskondlikkude olude ja kuritegevuse uurijad väidavad ühemeelselt, et korteri küsimuse õige lahendamine on sotsiaalse elu alus. Võitluses kuritegevuse ja haigustega on kõige tugevamaks kindluseks, mis esimesena tuleb vallutada tervisvastane, inetu, ülitihedalt asustatud elukorter. Kopsuhaigused, rinnalaste surevus, alkoholism- need on tänapäeva suurimad ühiskondlikud pahed, mis kogu rahva olemasolule hädaohtlikuks saada võivad. Aga kõige nende pahede juuri tuleb otsida viletsatest korteri oludest. Tallinas kümmeaasta te eest kogutud andmetest nähtub, et kaugelt üle poole, ligi 66% kõigist kopsuhaigetest on pärit ühetoalistest korteritest. Samuti näitavad täpsad uurimused et rinnalaste surevus on seda suurem, mida tihedamini rahvast koos elab, olles halvemates oludes ligi 4 korda suurem kui paremates oludes. Dr. R. Sinka, kes on uurinud Tartu elanikkude korteriolude ja laste-

LEBAGOGIKA
AHTIIVUUSEN
KODI KÄYTTÖ
Lasteadeade kaudu appi ^{emale} ~~isale~~ ja lapsele.

Viimaste aastakümnete kasvatus- ja hingehaduslised
muutused näitavad meile järjest veenvamalt, et lapse esimes-
tel eluaastatel ~~peab olema~~

haiguste vahetõrgete tõendab, et ühetoalistes korterites üle 70% lastest põevad rahhiiti.

Halva korteri mõju lapse hingeelule on vist veelgi laastavam kui tervisele. Võib arvata, mida lapsed, kes peavad aastaid otsa peavad elama koos ühes toas kolme nelja või veel enamagi täiskasvanuga, nende täiskasvanute juures näevad ja nendelt õpivad. Siin toimub kõik üksteise silma all ja laps näeb varakult asju, mida tema eest hoolega tuleks varjata. Sugulise kasvatuses seisukohalt paneb eriti mõtlema see asjaolu, et sürastes korterites täiskasvanud ja lapsed magavad ühistes voodites, erandid tegemata isegi võõrastele allüürnikudele. Kuna võõrad ei oma seevõrra vastutustunnet, kui omad perekonna liikmed, on nende asumine kit astes korterites eriti hädasohtlik. Sürastes oludes juhtub mõnikord otse uskumatu asju, mida võimatu on kirjeldada. Saksa kuulsal õigusteadlasel professor Lisztel on õigus kui ta ütleb: "Mõistlik korteri olude parandamine on kaulikum, kui tosin uusi paragrahve nuhtlusseaduses."

Mis puutub meie Eesti korterioludesse siis on need mitmes suhtes üsna viletsad. Kõige pealt paistab meile silma ühetoaliste korterite väga suur arv. Tallinas näiteks on ligi 2/3 kõikidest korteritest ühetoalised ja valdav enamik linna

rahvast asub nendes. On mõnikord otse uskumatu, kuidas niisugusesse ühetoalisse korterisse, mis enamasti täidab ka köögi aset, viie kuue liikmeline perekond, lapsed ja raugad lüüsi-
gi elama mahuvad. Ükski teine Kesk-ja Põhja Euroopa pealinn ei tunne niisugust ühetoaliste korterite protsenti. Kopenhaagen näiteks on see protsent ainult 6-7, Stockholmis umbes 17, jne. Ka elamis tihedus on meil üldiselt väga suur. Tallinas näiteks on enam kui 1/3 elanikkudest säärased, kes elavad neljakesi ja rohkemgi ühes toas. Väikelinnades, nagu Tapa, Türi, Jõhvi on see protsent veelgi suurem. Otse rekordiliseks tõuseb see Kundas, kus tervelt 60% kogu rahvast asub neljakesi ja enam ühes toas. Võrdluseks olgu tähendatud et näiteks Helsingis niisuguste inimeste protsent ei tõuse üle nelja. Otse uskumatu on kuulda et 6700 hinge meie linnades elasid seitsmekesi ja veel enam ühes toas. Kuuld ka maal ei ole korteri et olud mitte palju paremad. Talvel jagatakse seal vähesoid eluruumi mõnikord loomadegagi.

Pole raske ettekujutada, missuguseks kujuneb laste olukord sürastes ülerahvastatud korterites. Kus on neil seal omad mängunurkad või kooliealistel õppimislauad, nagu see oleks tervilik.

Kolmanda põhjenduse tuleb juurde, et meie korterid on üldiselt kallid. Peetakse loomulikuks et üüri peale ei kulaks rohkem

kui I/5 või I/6 perekonna üldtulust. Tallinas aga näeme et korteri üür võtab lõviosa tuludest enda alla.

Need on asjaolud mis vägagi pidurdavad meie rahva kultuurilist ja kõlblat arengut, eriti aga takistavad laste kasvamist täisväärtuslikkudeks kodanikkudeks, neid kas enneaegu hauda viies või hingeliselt ja kõlbliselt viriildades. Vist on otstarbekohane siinkohal tuletada meelde, mis übles üks Soome sotsiaalpoliitika juhte:

"Ärgu üteldagu, et me vaesed oleme ja et me sellepärast korteriolude parandamise poole püüda ei või. Just, sellepärast, et me vaesed oleme, peame seda teha püüdma: me ei ole nõnda rikkad et me ikka edasi võiksime lasta korteriviletsusel rahva tervislist ja kõlblist olukorda uuristada ja rahva suurte hulkade majanduslikke ja ühiskondlikke põhiväärtusi hukka minna, kuna neid oleks võimalik hoida ja päästa korteriolude parandamise läbi. Just sellepärast, et me oleme väike ja kehv rahvas, tuleb meil korteri olude parandamist tõsiselt võtta ja nimelt teades, et korteriolude parandamise läbi ka kodutunne tõuseb ja rahvast ülespoole tõstab."

Mida võiksime meie teha nendes oludes mis meil antud on selle kurva seisukorra parandamiseks ette võtta? Ideaale

on kerge püstitada, iseasi on, kas ja mil määral nad üldse on saavutatavad. Ameerika pedagoogid näiteks peavad tingimata tarvilikuks, et igal lapsel oleks oma tuba. Kui meie sama nõude omaks võtta tahaksime, siis oleks varsti ainult suur rist meie rahva haa kohal. Kuid teiselt poolt ei saa eitada et nendegi majanduslike eelduste juures, mis meil olemas on, meie korteriolud paremad olla võiksid, kui meie inimesed korraliku korteri tähtsusest aru saaksid. Meie rahvas kulutab iga aasta ligi 2. miljardi senti ainuüksi alkoholiliste jookide peale. Ei ole raske arvutada, mis see meie korteri olude parandamise seisukohalt tähendaks, kui see summa selle asemel, et selle asemel et mürki osta, investeeritaks uutesse elumajadesse. Jagades seda summat leibkondadele, saame 77 kr. aastas iga leibkonna kohta alkohooli kulusid. Ja eks tule see summa eriti mitmekordsena nende taskust, kes kõige enam ägavad korteri viletsuse all.

Riik on meil omal ajal vähesel määral laenude abil soodustanud uute elumajade ehitamist. Võibolla saaks ta seda ka nüüd ja veel suuremalgi määral teha, kui kodanikkude hulgas selleks küllalt tõsist tarvet tuntaks. Meie keskklassid võiksid ka ise paremate elukorterite soetamisel suuremat aktiivsust näidata. Välismaal tõusevad terved linnaosad

vabatahtlikult liitunud ehitusühingute tegevuse tagajärjel .
Meilgi võiks vabade summade paigutamine elukorterisse, kui nn
nendest ei jätku kogu maja püstitamiseks, leida palju sagedamini aset kui siiamani. Isegi laenude tegemine selleks ots-
tarbeks oleks praeguse laenu % juures täiesti mõeldav. Mis
puutub kehvemasse rahvastikku, kus olamistihedus ja korteri
villetsus on kõige suurem, siis tuleb majanduslik omaabi seal
riigi ja omavalitsuste
vähem arvesse ja pealootus langeb üldistele sotsiaalpoliitilistele abinõudele.

Kuid minu ülesanne ja kavatsus ei olnud esmajoonel peatunud korteri küsimuse sotsiaalpoliitilise külje juures.
Mulle näib, et kui meil korda läheb oma rahvale sisendada tõsist arusaamist ja tahet puhta, tervisliku ja ilusa kodu järele, et siis selleks ka majanduslikke võimalusi leidub ja et praegusteski oludes siis mõndagi ära teha võiks .
Mis puutub eriti meie elukorterite kasvatuslikku külge, s.o. sellesse, mil määral nad vastavad laste huvidele ja tarvetele, siis näeme et isegi jõukama kihi avarad korterid ses suhtes mõndagi soovida jätavad. Võime sageli näha et mitmetoalist eski korterites lastel puudub oma ette ruum või nurk, kus nad segamatult mängida ja koolieas töötada võiksid. Arusaamine sellest et laps vajab enda kohast mööblit on alles üsna haruldane ka seal, kus selle omandamine ei valmista majandus-

likke raskusi. Laste seisukohalt on väga tähtis, et korteri juu-
de kuuluks ka tükikene aeda või avaram õu, kus mõni osa oleks
eraldatud lastele. Selles suhtes jätavad meie linna kui ka maa-
majad väga palju soovida. Paar peenart maad või unik liiva
ei maksa palju, kui vaid tuntakse tarvet selle järele ja m-
mõistetakse mis see tähendab laste seisukohalt. Võib olla m-
muutuks mõni majaperemeeski lastega üürnikkude suhtes vähem
umbusklikuks, kui üürnikud oma vahel kokku astudes enam huvi
avaldaks õue või aia korraldamiseks laste huvidele vastavamaks.

Raadiolaine 1938 (?)